

> Retouradres Postbus 16169 2500 BD Den Haag

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Minister van OCW
T.a.v. mw. mr. drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

College van Rijksadviseurs

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 16169
2500 BD Den Haag
www.collegevanrijksadviseurs.nl

Contactpersoon

Marieke Francke
M 06-45006252
marieke.francke@rijksoverheid.nl

Ons documentnummer

4336820

Datum 9 juli 2021
Betreft Archieven tuin- en landschapsarchitectuur

Hooggeachte mevrouw Van Engelshoven,

Met veel enthousiasme heeft het College van Rijksadviseurs (CRa) kennisgenomen van het advies en onderzoeksrapport 'Geheugen van het ontworpen landschap. Het belang van archivering van tuin- en landschapsarchitectuur', dat Het Nieuwe Instituut op 8 juli jl. aan u heeft aangeboden. Met deze brief onderschrijven we de relevantie van dit onderzoek.

Het College van Rijksadviseurs heeft in 2018 uw aandacht gevraagd voor de archieven van tuin- en landschapsarchitectuur. Het beheer en de ontsluiting van deze archieven is momenteel niet adequaat georganiseerd en veel waardevol materiaal dreigt verloren te gaan. En dat terwijl de Nederlandse tuin- en landschapsarchitectuur internationaal toonaangevend is en velen inspireert. Het is van belang dat dit materiaal bewaard blijft, als erfgoed en als kennis- en inspiratiebron voor het ontworpen landschap. Met het advies zien we mooie kansen voor een duurzame en toekomstgerichte omgang met de archieven van tuin- en landschapsarchitectuur. Graag benadrukken we in deze brief een aantal aanbevelingen uit het onderzoek:

Veranker in beleid een zorgvuldige omgang met archieven

De tuin- en landschapsarchitectuur is een belangrijke vormgevende en culturele kracht voor onze leefomgeving. De stapsgewijze ontwikkeling van het Nederlandse landschap is vastgelegd in vele tekeningen, kaarten, maquettes en notities. Dat materiaal toont hoe het landschap ooit bedacht en gepland is, hoe het ontwikkeld is, hoe daar steeds weer op voortgebouwd is en hoe dat tot het landschap van vandaag heeft geleid. Naast de intrinsieke waarde van het kennen en kunnen reconstrueren van het verleden, onderstrepen we dat deze kennis eveneens van grote waarde is voor het heden en de toekomst. Van de renovatie en het onderhoud van ontworpen tuinen, parken en gebieden tot aan het ontwikkelen van nieuwe ideeën voor de opgaven van de toekomst: het is een rijke bron voor betekenisvolle nieuwe plannen.

Goed ontsloten archieven helpen ons dus naar de toekomst toe. Het is daarom van belang dat een zorgvuldige omgang van deze waardevolle archieven van tuin- en landschapsarchitectuur wordt vastgelegd in beleid, waardoor de archivering

van tuin- en landschapsarchitectuur formeel en als publieke taak wordt belegd. Net zoals dit nu al voor architectuur en stedenbouw het geval is.

Geef als opdrachtgever het goede voorbeeld

De rijksoverheid heeft ook een rol in het geven van het goede voorbeeld. Als opdrachtgever voor ruimtelijke plannen produceert zij zelf materiaal dat op een adequate manier in archieven terecht moet komen. Ook is zij zelf een gebruiker van archiefmateriaal, wanneer eerdere ideeën, concepten en plannen worden benut bij het ontwikkelen van nieuwe plannen. Het is een verantwoordelijkheid van alle diensten die zich met de ontwikkeling van de leefomgeving bezighouden om zich hier bewust van te zijn: met het geven van een opdracht voor een ruimtelijk plan, maak je erfgoed.

Maak direct werk van urgente gevallen

Op dit moment zijn waardevolle archieven in gevaar. Een voorbeeld hiervan is het archief van drie Floriades, dat op dit moment is opgeslagen in een onverwarmde schuur. In afwachting van beleid, moeten we voorkomen dat deze archieven verloren gaan, zoals het geval was voor een aantal van de ontwerpen van de Deltawerken. Dit werk is niet bewaard gebleven en dat is een gemis bij noodzakelijke vernieuwing van onze kustverdediging. Daarom is op korte termijn actie noodzakelijk om te inventariseren welke archieven in gevaar zijn. Daarnaast is er capaciteit nodig om deze archieven te verwerven, bewaren en te ontsluiten.

Bouw voort op de bestaande infrastructuur en zorg ook voor extra capaciteit

In het advies wordt gesproken over het toewerken naar een netwerk van Archieven voor Tuin- en Landschapsarchitectuur (ATL). Het benutten van een organisch gegroeide decentrale structuur van bewaarplaatsen is productief en past bij deze tijd. Tegelijkertijd willen we benadrukken dat met alleen een nauwere samenwerking tussen bestaande archieven niet alle vraagstukken automatisch worden ondervangen. Zo zal er bij de bestaande bewaarplaatsen extra capaciteit moeten kunnen ontstaan voor het opnemen van nieuwe archieven. Daar is ruimte voor nodig, letterlijk en in financiële zin. Als er geen extra capaciteit beschikbaar wordt gesteld, wordt het risico dat waardevolle archieven verloren gaan alleen maar groter.

Betrek de juiste kennis en expertise om de waarde van de archieven te duiden

Om een decentraal netwerk van archieven goed te laten functioneren is, zoals in het advies wordt aangegeven, een gezamenlijke visie nodig op wat te verzamelen en hoe te bewaren en te ontsluiten. Om tot een goed verzamelbeleid te komen, is het belangrijk om de juiste kennis en expertise te betrekken bij het ontwikkelen. We denken in de eerste plaats aan kennis uit de tuin- en landschapsarchitectuur zelf, maar ook aan een brede vertegenwoordiging uit andere disciplines, zoals architectuurgeschiedenis, landschapsgeschiedenis, cultureel erfgoed en geografie. Het betrekken van een brede vertegenwoordiging helpt ook om de archiefcultuur binnen het werkveld te bevorderen.

Datum
9 juli 2021

Tot slot: benut het momentum en de positieve energie

Een interessant neveneffect van het onderzoek is dat het de bewuste omgang met archieven van tuin- en landschapsarchitectuur op de kaart heeft gezet. Bij ontwerpers, onderzoekers, beleidsmakers en het onderwijs en bij archief- en erfgoedinstellingen is een gedeeld beeld ontstaan van de waarde van het materiaal. Dit voedt het gevoel van urgentie en leidt tot het aanbod om daar op verschillende manieren, en ieder vanuit de eigen rol en expertise, iets aan bij te dragen. Deze getoonde betrokkenheid is van grote waarde om te benutten bij het ontwikkelen van de volgende stappen. Door op korte termijn een vervolgtraject te starten, als schakel tussen dit onderzoek en het perspectief op de lange termijn, kan op de positieve energie worden voortgebouwd.

We zijn graag bereid om mee te denken over de verdere invulling van de vervolgstappen.

Hoogachtend,

Het College van Rijksadviseurs

Floris Alkemade   Jannemarie de Jonge   Wouter Veldhuis